

ANDREJ BELYJ

Sávrat

Pohár
metelíc

EUROPA

ANDREJ **BELYJ**

EUROPA

Vydanie a preklad publikácie z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

u. fond
na podporu
umenia

ИНСТИТУТ ПЕРЕВОДА

Published with the support of the Institute
for Literary Translation (Russia)

Preložila Eva Maliti Fraňová

Andrej Belyj *Návrat, Pohár metelíc*

Preklad a poznámky © Eva Maliti Fraňová 2022

Návrh prebalu a grafická úprava © Martin Vrabec 2022

Sadzba © Milan Beladič (www.beeandhoney.sk) 2022 www.beeandhoney.sk

Ako šesťdesiaty druhý zväzok edície Premena

vydalo © Vydavateľstvo Európa, s.r.o. 2022

Prvé slovenské vydanie

www.vydavatelstvo-europa.sk

ISBN 978-80-8237-007-5

Wárvat

Pohár
metelíc

edícia
PREMENA
zväzok 62

NÁVRAT
III. symfónia

1. veta

I.

Popolavosivý oblak sa paril a jagal sa spodným okrajom na horizonte.

Nebo nad ním sa zdalo zlatisto-zelené a pod ním odvinuli žltoružovú atlasovú stuhu, tá bledla.

Chlapec sa hral na brehu, kopal zamatový piesoček perleťovou mušľou... Občas sa šibalsky zasmial. Tlieskal do dlaní.

A z očí mu sršali modré iskierky.

Kolísavé, ustupujúce vlny sa rozsýpali na burmitské perly.

Keď sa chlapec dost' nahral, sadol si na brehu a začal vyvolávať z morských hlbín svojho kamaráta kraba, až kým mu ho nevyšplechla belasá vlna.

Krab bol velikánsky a tučný. Začali vystrájať jeden s druhým.

Chlapec tlieskal do dlaní. Hádzal do dobrosrdečného kraba malé okruhliaky. No krab vystihol chvíľu, zahrabol masívnym klepetom do chlapcovej plavovlasej hlávky a vláčil loptoša po piesčitom briežku.

Potom, keď sa dost' navystrájali jeden s druhým, podali jeden druhému svoje končatiny a tučný krab sa vnoril do hlbín mora.

A už sa blížil večer... Pena sa zatrblietala rubínmi...

Okolie sa zakalilo bledomodrou hmlou... Zacinkali vychádzajúce hviezdy...

Spoza útesu už dvakrát vzbĺkol jedovitý večerný blesk.

Biely kameň podobný človeku sa črtal v diaľke na brehu: akoby znehybnel stavec, zhrbený, pohrúžený do zadumania.

Chlapec sa smial, prižmurujúc modré oči, pokukoval po kameni a hovoril: „Poznám ťa... Ty sa pretvaruješ.“

No biele obrysy sa nehýbali. Veď to bol iba kameň.

A chlapec zívól... Obzeral si obrysy na brehu a šepkal s troškou potmehúdstva: „Príd' čím skorej...“

Chlapec sa bál blesku a hmiel... Odišiel na haldu kameňov.

Tu žil. Tu nocoval. Odtiaľto sa smial z hmiel.

Prileteli čierne nočné kuličky. Začali pobeťovať po brehu, hvízdajúc: „Keď vydržíš...“ A pri tých zvukoch zaspal.

Popolavosivé more sa ligotalo snežným striebrom, akoby očisteným od nánosov.

Nízky, zvlhnený oblak odvisol nad morom, zastierajúc mesačný kosák.

Priliezol krab, hýbal fúzami a strihal klepetami. To sa hrial na súši, a pritom si obzeral spáča bystrými, láskavými očkami.

Minulosť dávno zabudnutá, večná ako svet, zahalila diaľku vlhkými clonami... V mori sa rozliehali slastné vzlyky: to vesmír prerástlo vytrženie.

Nízky obláčik, zvlhnený a sparený, sa zaknísal nad morom a potom pukol od vytrženia: odletel kamsi nabok aj so svätými franforcami.

Tam, kde bol kameň, sedel starec. Obrátil k spiacemu chlapcovi svoju neopísateľnú tvár, zamatovým basom hlaholil na spáča: „Tvoje tiché šťastie sa ligoce striebrom...

To je dobré... Tak je to najlepšie.“

Starec sa pobral popri brehu načrtávať v piesku mystické znaky oslnivou berlou.

To vypočítaval rýchlosť medziplanetárnych tancov; už počítal tisíročia, no stále sa neprestával čudovať.

Mrmlal: „Tak prikázal Pán Boh.“ Tlmené podzemné údery vytvárali čudný hudobný sprievod k jeho slovám.

Velikánsky biely hrb odvisol medzi nebom a zemou a mesačný kosák, čo ho pretrhol na jednom mieste, posielal starcovi mäkké lúče.

II.

Chlapec sa prebudil. Ležal na chrbte. Zdalo sa mu, že nebeská hĺbka poprestýkaná zuniacim zlatom sa zniesla k jeho tvári.

A dvíhal hlavu, ale nebo ubiehalo nahor a nikto nevedel, ako je vysoko.

Chlapec sa obzeral ospalými očami. Bol príliv. More sa priblížilo. Teraz olizovalo sivé kamene.

V diaľke sa vznášal cherubín ako purpurový meteorit, zanechávajúc na mori letiaci ohnivý pruh.

A more šepkalo: „Nerob... nerob...“ A cherubín sa rozsýpal na prúd iskier.

Zdalo sa mu, že ho vesmír zovrel v svetovom objatí. A všetko sa prevrátilo dookola neho.

Vyklonil sa nad čiernu bezodnú priepasť, kde sa v nesmiernej hĺbke odohrával beh súhvezdí.

Tiahlo ho do tých čiernych vesmírnych objatí. Báľ sa, aby nespadol do bezodných prepادلísk...

To sa len zdalo.

Všetko bolo pokojné. Zostávalo ako predtým. V diaľke bolo počuť zvolania: tajomný stavec robil výpočty, tešil sa z obiehania planét.

Chlapec sa pustil chodiť po sivých kameňoch. Upokojoval seba samého: „To všetko sú sny... A ja nemám strach.“

More šumelo. Preletel krdeľ čiernych kulíčkov, zavadiac o chlapca pružnými krídlami.

Zavoňalo mu povedomou blízkosťou. Nestihol sa ani obrátiť a už mu pleciami zahalili do teplej, kozej angory a starecká ruka mu začala pohľadzať hodvábne vlasy.

To prišiel stavec. Chlapec sa naňho smial: „Opäť si prišiel. Nie si kameň.“

Stavec ho prerušil dunivým basom: „To je dobré... Tak je to najlepšie.“ Sadol si k nemu.

Tenký, prehnutý polmesiac sa strácal v belasej jasnosti, potrhal oblačné kostrnky vyviate do výšky... Stavec sa celý rozžiariť a vyzeral, akoby bol snežne strieborný.

Raz sa nakláňal k spáčovi, dvíhajúc nad ním žehnajúce ruky, raz sa odkláňal a nehybne sedel, celý trblietavý.

Biele prúdy šedin padali na jeho zhrbené plecia. Brada sa vinula po pás.

Sivé oči – dve bezodné priepasti usadené vo velikánskych očniciach – sa vpili do uzmierenej diaľky.

Hasli bledomodré hmly. Uplývali na západ. Smaragdovozlatá nebeská báň ružovela.

Chlapec si pretieral modré oči. Šepkal: „Starec je ešte tu.“ Upadal do driemot.

Po starcovom striebornobielom rúchu i po oslnivej berle sa mihali oranžové iskry.

Na hrudi starca sa kolembal tajomný náhrdelník z briliantov. Zdalo sa, že to boli samé plamienky vznietené na hrudi... A k náhrdelníku mal privesené znamenie nemennej Večnosti.

Starec mlčal, no zdržiavané vytrženie sa dralo z jeho rozohnejnej hrude.

Zdalo sa – že šepkal: „Súhvezdie Pastiera prežilo sto miliónov rokov. Prežije ešte toľko isto... A k súhvezdiu Psa sa priblížila nazúrená kométa...“

To robil súpis svojho hospodárstva.

Chlapec sa prebudil. Starec zmizol. So smútkom si pripomínal nočnú návštevu.

Pozrel tam, kde sa týčil biely kameň. Kameň bol preč.

Dohrnul sa prílív a odniesol ho do mora, aby ho mohol znovu vyplaviť...

Chlapec sa dal zádumčivo prechádzať po brehu. Zbieral perlete. Občas perlete rozdupal. Chrupkali pod nohami.

Vietor mu fúkal do tváre, obsýpal ho zamatovým piesočkom.

III.

Bielokrídly orol ohromil okolie radostným škrekom, a ten škrek počúval chlapec pritisnutý k čiernej skale.

V očiach mal vsadené dva velikánske tyrkysy a z tých očí vychádzali azúrovomodré lúče, pretože chlapec počúval volanie, chvíľami povstávajúce z Večnosti.

Bolo mu smutno i veselo. Vedel, že stavec sa túla v tých kra-
joch.

Na pozadí oranžového horizontu plával dobrosrdečný kentaur,
rozrážal priezračné vlny konskými kopytami... Nad morom vychá-
dzal ohnivý rubín.

Naň zboku nabiehalo poslušné mračno dlhými, tenkými prsta-
mi z roztaveného zlata... Čoskoro všetko zakrylo bielym hrbom.

Hrbaté okraje sa zatrblietali.

Priliezol k nemu krab. Sedel pred ním rozčapený.

Živo trkotali o udalostiach týchto dní.

Vodný obyvateľ sa ponáhlal oznámiť chlapcovi, že v hĺbinách
je rozruch: ešte včera k nim priliezol tajomný had a teraz sa zabý-
val v koraloch.

Tak hovoril krab, rozkladajúc klepetami na slnečnom úpeku;
úpenlivo, so slzami v očiach prosil chlapca, aby bol opatrný a pri-
veľmi sa nevzdľaloval od sivých kameňov.

No chlapec sa nebál hada: vedel, že sem prišiel aj stavec.

Zvedavý chlapec sa vydriapal na čiernu skalú, týčiacu sa nad mo-
rom. Priezračná voda neskrývala tajomstvá.

Morské hviezdice posiali dno. Chlapec uvidel na dne spiaceho
hada aj bledoružový koral s briliantovými rybkami, čo sa nad ním
mihali.

Bol to veľikánsky had s neveľkou hlavou, akoby teľacou,
ovenčenou zlatými rožkami.

Chlapec sa smial zo spiacej hrôzy, šepkal perlovým hláskom:
„Nebojím sa ťa, obluda, som nad tebou vysoko. Je mi veselo! Mňa
ochráni pred tvojimi úkladmi!“

Takto pokrikoval drobec, raz obeľujú a raz horiac, no svetložl-
té vlasy mu na hlave ticho vstávali od tajomnej hrôzy.

Vtom spiaca príšera zdvihla teľaciu hlávku – oblizla sa a bleskovo
sa skryla v koralových porastoch.

Chlapec sa otočil a uvidel starca.

Starcovo rúcho sa netrblietalo ako v noci a na mramorovom čele sa tajila sotva viditeľná vráska.

Starec prešiel bez toho, žeby pozrel na chlapca, chvíľami sa nakláňal k zemi.

To zbieral perly.

Vodné franforce mračien – snehobiele, rozdúvané vetrom – nizučko preletovali nad skalami.

Vznášajúci sa rýchly vták ich chvíľami pretínal škrekom.

Večer sa prikradol nebadane. Znovu žiarila zora jedovitoúskočným plameňom. V jasnej zreteľnosti sa na východe týčil velikánsky útes.

Po večeroch tam defiloval prísny muž strážiaci Eden. V rukách mu žiaril ohnivý meč.

Chvíľami povzniesol nad zvečerievajúcim sa svetom horiacu čepeľ meča: vtedy sa zdalo, že sa zablyslo.

Tenký, sprehýbaný prúžok striebra sa dvíhal nad vlnami a vláčne obláčiky sa zaleskli ako známe strieborné nite na svetlobelasom zamate.

Chlapec sa nevrátil k sivým kameňom, ale ostal nocovať na čiernej skale. Ničoho sa nebál, pretože v diaľke sa z času na čas striebrom trblietal obláčik a potom sa znovu strácal.

Chlapec sa láskyplne zadíval na ďaleký trblietavý obláčik a šepkal: „To je starec. Jeho rúcho sa trbliece...“

V diaľke sa vznášal cherubín ako purpurový meteorit.

Keď všetko usnulo, všetko sa utíšilo, z morských hlbín vystúpila k nebu priam gigantická palica. Bol to morský had.

Rohatá teľacia hlávka čnejúca nahor sa rýchlo obracala na všetky strany, sledila a číhala.

Potom sa spustila do hĺbky rovnako nehlučne, ako vystúpila.

Pri pohľade na morskú hladinu by si nikto nepomyslel, aké hrôzy skrýva vo svojej hĺbke.

Chlapcovi sa sníval sen. Zdalo sa mu, že ho velikánske hady dusia v mocných objatiach.

A tu sa prebudil, no všetko bolo tiché. V diaľke, v tých svetových objatiach čiernych blúznení, sa vznášal cherubín ako purpurový meteorit, zanechávajúc na mori letiaci pruh ohňa.

A more šepkalo: „Nerob, nerob...“ A cherubín sa rozsýpal na prúd iskier.

Odvtedy chlapec stretával starca na strmých brehoch aj v plytčinách.

Jeho mlčanlivá silueta bola zahalená tajomstvom. Tento dojem sa umocňoval, keď sa chlapec díval na starcove zhrbené plecia.

Vtedy sa mu zdalo, že starec je *úplne zvláštny*.

Jedného dňa, keď sa starec náhodou otočil, zachytil na sebe modrý pohľad naplnený údivom.

No starec nemal záujem vyjasňovať si údiv: nedal sa do reči s chlapcom.

V tých dňoch bol vzduch priezračný ako žiarivý azúr a ako leopardia koža. Po večeroch obzvlášť zreteľne vyšľahoval purpurový odlesk velikánskeho meča, hojdajúc sa na vlnách.

Občas tu preletovali ozveny hromov. Niesol ich vetrík a nenechal započúvať sa do obsahu tých hromových burácaní.

Tu bolo jasno, no niekde to tak nebolo. Viselo tam búrkové mračno a chlapcovi sa zdalo, že príde deň, keď sa mračno preniesie sem.

IV.

Čierne kamene boli naváľané jeden na druhý. Nevedno odkiaľ vyrastali haldy obkolesené bezodnými priepasťami a priehlbňami.

Starec liezol po strmine, zabodával berlu do puklín v skalách a za ním sa driapal chlapec pátrať po tajomstvách vznesených nad zemou.

Bol ako v horúčke. Oči mu žiarili. Popukané pery šepkali: „Do výšky.“

Prebleskujúca silueta starca bez zastávky stúpala nahor k výškam, neohrozene zdolávala bezodné priepasti i strmé zrázy.

Šedivá hlava hlboko vsadená do mohutných pliec sa zakláňala dozadu s nahor vystrčenou bradou rozvievanou vetrom, no s chrbtom ohnutým do oblúka: stavec sa zohýbal, rukami sa zachytával o traviny a krovie pousádzané v puklinách skál.

Čierne kamene sa všíli po nebo, akoby sa mali zrútiť do mora. Vietor im hvízdal do ucha: „Do výšky...“

Vyliezli. Hrebene sa týčili nad morom. Závrat – úskočný obyvateľ výšok – im zakrútil hlavou. Zdalo sa, že sú v nebi.

Dolu hučalo more s malinkými vlnami a žehnajúci polkruh purpurového slnka rýchlo unikal do nenávratnej hĺbky.

Stavec sa nebál. Závratné slová mu zlietali z ohnivých úst, búriac šediny.

Briliantový náhrdelník sa blýskal farebnými svetmi a on dával Slnku bleskové pokyny:

„Súhvezdie Herkula odsudzujem na požiar. Saturn zmrazujem...“

To robil súpis svojho hospodárstva.

Stavec stál vo výške, čochvíľa sa mohol zrútiť a chlapec sa triasol od nebezpečenstva. Chcelo sa mu vykriknúť: „Zachráňte starca!“

Purpurovoohnivý polkruh skĺzol do hĺbky. Ostal po ňom žiarivý bod.

Stavec splásol rukami a pošmykol sa zo špicatého skalnatého hrebeňa. Nespadol do zelenej vodnej hĺbky, ale zmizol v priestore medzi vrcholom skaly a morom.

Večerná priezračnosť bola nasiaknutá smútkom... Velikánsky biely vták ťažkými mávnutiami krídel roztínal priezračnosť.

Ticho škriekal a letel do diaľky.

Obracal dlhý krk napravo i naľavo. Škriekal, ticho škriekal, smejúc sa nad nemožným.

Na operenom krku sa mu trblietal náhrdelník z rôznofarebných plamienkov a tajomné znamenie nemennej Večnosti sa pohojďavalo, privesené k náhrdelníku.

Zdalo sa, že letí ďaleko, ďaleko, do iných svetov, k iným súhvezdiam.

Chlapec povedal: „To nie je len tak... Starec *je úplne zvláštny*...“

Tu ho pobozkal závrat a zlaté pramene vlasov sa roztancovali vôkol hlavy, až zjajkol a zachytil sa o kamene.

Ohnivé prsty – prsty vytrženia – ticho hasli jeden za druhým.

V diaľke bolo ešte vidieť letiaci biely bod.

Čoskoro sa stratil v diaľke, smerujúc do iných svetov, k iným súhvezdiam.

Chlapec sa zadíval dolu, kde nebolo dno, iba zmierené nekonečno.

Čierna skala odvisla medzi dvoma nebesami.

Zhora i zdola sa oddelilo od chlapca. Obaja sa vpíjali do svojho dvojníka nepozemsky modrými očami, raz obelejúc, raz horiac.

Stmievalo sa. Vietor sa preháňal popri ospalých hrebeňoch, splietajúc a kmášuc jemné chlapčekove kadere.

Vtom blysol jasný blesk z východu, z nebadane sa prikrádajúcej hmly.

Zastrené burácanie hromov sa prevalilo zahmlenými priehlbňami. Zachveli sa skaly, striasajúc kamene.

Naľakaný chlapec zbadal siluetu prísneho muža strážiaceho Eden, obkoleseného mračnami blúznenia.

To on chvíľami dvíhal ohnivý meč nad večerným svetom a silno ním udieral o skalú.

V noci chlapec spal nepokojne, ticho vzlykal. A dolu z mora vyliezla strašná príšera a ťahala sa po brehu, suchotajúc a zavíjajúc sa do prstencov.

Malá teľacia hlávka ovenčená zlatými rožkami sa rýchlo obracala okolo seba, sledila a číhala.

Preliezla popri nahromadených kamenných úlomkoch, kde spal chlapec a čoskoro sa stratila v noci.

Od tej chvíle sa vo vzduchu ukázal akoby ľahký opar a horúčkovitý nepokoj chlapca vzrástol.

V zmätku chodil za starcom, skrýval sa a sledil, akoby v tých miestach cítil blízkosť morskej príšery.

V.

Bola tmavá noc. Rozrušený chlapec zmáraný neviditeľným sa ticho zakrádal za starcom prebleskujúcim v hmle.

Starec majestátne kráčal s ohnivou pochodňou v ruke, vysoko pozdvihnutou nad hlavu.

Čoskoro stratil starca a blúdil v hmle s fňukaním.

Vtom z hmyly vyšľahol krvavý plameň. Láskový hlas nežne burácal: „To ktorý nezbedník ma stále špehuje?“

Chlapec sa rozplakal, nevedno prečo. A nad ním sa sklonil biele-pramenný starec a biele pramene kaderí zatancovali na lícach chlapca, priam ani striebřité brčky na mechu z kozieho rúna. Pustil pochodň z ruky a vzal chlapca do svojej svetovej náruče.

Ohnivá pochodňa zhasla a ležala na zemi, spálená a smradľavá.

S t a r e c: Máš oči plné slz... Bojíš sa a plačeš... Čo je ti?

C h l a p e c: Bojím sa. Už nie je bezpečné dívať sa zo skaly do hĺbky. Zabýval sa tam ospalý des v červených koraloch.

S t a r e c: To nič. To sa len tak zdá.

C h l a p e c: Vietor mi šepká, že hyniem a ty si ma prišiel zachrániť pred ospalými hrozbami... Vietor mi šepká – budúcnosť je neodvratná. Mám strach, mám strach, opäť si sa zjavil v týchto miestach... Bojím sa, že sa to už neraz stávalo, kedysi, no končilo sa smútkom. Som rád, že si tu... Lúbim ťa, starec, no mám strach.

S t a r e c: Upokoj sa. Zaspi. Zabudni. Des priliezol podvodnými cestami ešte predo mnou a nemyslím si, že by sa teraz opovážil vyliezť z hlbín.

Tu zavial nedobrý vetrík a starec sa zhrozil. Zmlkol.

Sedel skormútený.

Vzdialená minulosť sa na nich spustila zo súhvezdí blikajúcich v nebi.

A k piesčitému mysu plával vodný had, zahmlené okolie naplňal tiahlym ručaním.

Na chrbte mu sedel trhan, s bázňou sa pridržieval pozlátených rožkov príšery, aby nezletel.

Nemohol udusiť chlapca, a tak prevláčal cez šírý oceán vraha, ktorý bol schopný všetkého...

C h l a p e c: Starec, kto to ručí tak tiahlo, tak smutne v oceáne? Nikdy som nepočul taký hlas.

S t a r e c: To sa morský občan vynoril z hĺbky. Teraz si zelenú bradu otriasa od vody a skúša svoj hlas, pretože sa pokladá za speváka.

C h l a p e c: Poznám hlasy morských občanov, ale tie neznejú tak tiahlo, tak čudne.

No starec mlčal. Striasal ho nepríjemný chlad, čo ich ofukoval. Mrmlal pre seba: „Nie, nezachrániš ho... Musí sa zopakovať... Udeje sa jedno z jeho zbytočných opakovaní.

Prichádza deň Veľkého Západu.“

Vzdialená minulosť sa na nich spustila zo súhvezdí blikajúcich v nebi...

Na piesčitom myse prebiehala lotrovská porada. Had stočený do odporného kľbka naťahoval krk a pridusene mumlal, zatiaľ čo oplan dopravený spoza zahmleného oceánu pokorne počúval pánove príkazy.

Šklbkal si vlčiu briadku, blýskal zelenými očkami, hnetol v ruke plstenú čiapku, neodvažujúc sa nasadiť si ju v prítomnosti hadovitej príšery.

Napokon sa príšera odplazila k moru a s ťažkým plesknutím sa stratila vo vlnách.

Neznámy lotor ostal sám na myse.

Rozložil tu purpurový ohník a márnil čas v očakávaní rána.